

Mladá Veda

Young Science

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 2, ročník 10., vydané v júni 2022

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Zbierka známok. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišin, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

Mgr. Jakub Köry, PhD. (School of Mathematics & Statistics, University of Glasgow, Glasgow)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút história, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra veľejné ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

POHREBNÁ KÁZEŇ Z PRÍLEŽITOSTI POHREBU JURAJA (V.) RADVANSZKEHO Z RADVANE († 1761)

THE FUNERAL SERMON PREACHED AT A FUNERAL OF GEORGIUS (V.) RADVANSZKY

Ondrej Šály¹

Autor pôsobí ako interný doktorand na Historickom ústave Slovenskej akadémie vied – Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Zameriava sa na výskum a štúdium dejín 18. storočia a hospodárskych dejín.

The author is an internal doctoral student (a PhD student) at The Institute of History of Slovak Academy of Sciences – at Faculty of Arts of Comenius University in Bratislava. He focuses on a research and study of the 18th century and economic history.

Abstract

This study deals with the funeral sermon of an unknown Lutheran clergyman, which was heard in 1761 at the funeral of Juraj (V.) Radvanszky, a prominent member of the Radvanszky family from Radvan, a sub-governor of the Zvolen county and the grandson of Juraj (IV.) Radvanszky who was executed in 1687 by the executive court of Prešov (so-called Caraffa's slaughter). The complete transcript of the text of the sermon, written in biblical Czech with some slovak elements, is preceded by two subchapters outlining the historical development of (funeral) sermons in thought of Lutheran thinkers and their use by history as an academic discipline. The aim of these subchapters is to draw attention to the historical context in order to avoid a descriptive interpretation of the sermon that would not have a potential to illuminate events from the past. The final analytical commentary on several aspects of the funeral text also wants to contribute to this.

Key words: sermon, funeral sermon, Radvanszky, historical source

Abstrakt

Predkladaná štúdia sa zaobráva pohrebnou kázňou od neznámeho luteránskeho duchovného, ktorá odznela v roku 1761 pri pohrebe Juraja (V.) Radvanszkeho, významného člena rodu Radvanszky z Radvane, podžupana Zvolenskej stolice a vnuka Juraja (IV.) Radvanszkeho popraveného v rámci tzv. prešovských jatiek v roku 1687. Kompletnému prepisu textu kázne,

¹ Adresa pracoviska: Mgr. Ondrej Šály, Historický ústav SAV, Slovenská akadémia vied, P. O. Box 198, Klemensova 19, 814 99 Bratislava
E-mail: histsaly@savba.sk

napísanému v biblickej češtine s predspisovnými slovenskými prvkami, predchádzajú dve podkapitoly načrtávajúce dejinný vývoj vnímania (pohrebných) kázni luteránskymi mysliteľmi a ich využitím historiou ako akademickou disciplínou. Cieľom týchto podkapitol je upriamíť pozornosť na dejinný kontext v snahe vyhnúť sa deskriptívemu výkladu kázne, ktorý by nemal potenciál priblížiť udalosti z minulosti. K tomu chce prispiet' aj záverečný analytický komentár venujúci sa niekoľkým aspektom pohrebného textu.

Kľúčové slová: kázeň, pohrebná kázeň, Radvanszky, historický prameň

Ranonovoveká luteránska kázeň ako literárny žáner

Podľa luteránskeho vieroučného vyznania *Confessio Augustana* (Augsburské vyznanie) zostaveného v roku 1530 Philipom Melanchthonom je kázeň, respektíve kazateľský úrad, prostriedkom Boha na prebúdzanie viery v počúvajúcich. Boh cez slová kázne učinkuje, kedy chce a v kom chce.²

Luteránski teológovia, vrátane samotného Martina Luthera,³ teda kázeň pokladali, cez prizmu konceptu učinnosti slova (*efficacia verbi divini*), za reč so spásnym potenciálom zasahujúcim do života človeka, vďaka ktorej sa viera kresťana obnovuje a súčasne mu pomáha prekonávať prirodzené tendencie smerujúce k hriechu.⁴ Kázeň mala preto v ich optike významné miesto, nepredstavovala len nábožnú reč, ale sprostredkovanie najzásadnejších duchovných skutočností. Kazateľove slová však neboli automaticky vnímané ako slová Božie, nimi sa stávali v súčinnosti s pôsobením Ducha Svätého.⁵

Pre takto teologicky ponímané kázne (súčasne literárne diela) sa postupne vyvinuli aj isté teoreticko-metodické schémy. Prirodzene, dôležité boli už kázne (postily) schopného kazateľa Martina Luthera. Ten však svojím nasledovníkom nezanechal žiadne teoretické pojednanie o umení kázania. Zároveň možno postrehnúť vývoj v jeho spôsobe kázania. Kým jeho rané kázne nasledovali neskorostredoveký „tématický“ model, na ktorý nabádali zväčša scholastické *artes praedicandi*,⁶ jeho neskôršie kázne sa, ako uvádza americká historička Beth Kreitzer, viac podobali homiliám z patristických čias alebo na exegézy vykladajúce perikopy verš po verši.⁷

Jednotlivé formy kázni mali svoje špecifické štruktúry. Spomedzi starších foriem možno pre ilustráciu priblížiť práve spomenutú tématickú, niekedy označovanú ako scholastickú, kázeň, ktorá mala vo všeobecnosti dvanásť častí. Nimi boli oznamenie témy, protéma

² BITZEL, Alexander. The Theology of the Sermon in the Eighteenth Century. In VAN EIJJNATTEN, Joris (ed.). *Preaching, Sermon and Cultural Change in the Long Eighteenth Century*. Leiden; Boston: Brill, 2009, s. 59.

³ Luther na toľko považoval kázanie za kľúčové, že duchovné stretnutia bez kázania boli podľa neho (za určitých okolností) nehodné účasti.

⁴ Získanie alebo obnovovanie viery tu stojí v protiklade k hriesej sebadeštrukcii, ktorá ničí vzťah, ktorý viera tvorí. Kázeň teda mala soteriologický aspekt.

⁵ BITZEL, The Theology of the Sermon, s. 58-60, 63.

⁶ Viac k terminológii a typom stredovekých kázni pozri vo WENZEL, Sigfried. *Medieval Artes Praedicandi: A Synthesis of Scholastic Sermon Structure*. Toronto; Buffalo; London: The Medieval Academy of America; University of Toronto Press, 2015, s. 45-47.

⁷ KREITZER, Beth. The Lutheran Sermon. In TAYLOR, Larissa (ed.). *Preachers and People in the Reformation and Early Modern Period*. Boston; Leiden: Brill, 2003, s. 43.

(antetéma, prológ), úvodná modlitba, zopakovanie témy, premostujúce vyjadrenie, úvod k téme, rozdelenie (*divisio thematis*), potvrdenie (t. j. zaštítenie tézy autoritatívnym tvrdením), rozvinutie častí stanovených po rozdelení, rozšírenie (rôzneho charakteru), prepojenie (ideálne predstavujúce autoritatívny citát zastrešujúci všetky rozvinuté podtémy) a záverečná formula.⁸

Na rozdiel od Luthera sa k metodike a štruktúre luteránskej kázne písomne vyjadril spomínaný Philip Melanchthon.⁹ Známe sú v prvom rade jeho práce zaobrajúce sa rečníctvom *De officiis concionatoris* (1529) a *Elementa rhetorices* (1532). V prvej z nich prezentoval svoje presvedčenie, že kázeň má obsiahnuť dve časti, prvú pobádajúcu k viere (*epitrepticum*) a druhú k mravnosti (*paraeneticum*). K tejto štruktúre dospel rozdelením klasickej *genus deliberativum* čím tématizoval koncept *genus didascalicum* – t. j. časť kázne, ktorá poučuje (*epitrepticum*).¹⁰ Okrem toho Melanchthon odporúčal venovať pozornosť nosnej téme perikopy, nie exegéze všetkých jej veršov.

Približne v tomto období vzniklo aj prvé protestantské dielo venované výlučne homiletike, ktoré v jej teórii zanechalo dlhodobú stopu. Jeho autorom bol flámsky teológ Andreas Gerhard Hyperius (1511–1564). Cieľom kázne vychádzajúcej z Písma malo podľa neho byť poučiť, potešiť a ovplyvniť (*docere, delectare, flectere*). Kázeň sa mala skladáť z prečítania biblického úryvku, invokácie, úvodu (*exordium*), ohlásenia predmetu a rozdelenia (*propositio sive divisio*), rozboru predmetu (*confirmatio*), argumentácie (*confutatio*) a záveru (*conclusio*).¹¹

V priebehu tzv. neskorej luteránskej ortodoxie (trvajúcej cca. do roku 1750) bola kázňová tvorba ovplyvnená okrem staršej luteránskej teológie aj osvietenstvom a pietizmom. V dôsledku toho sa častou črtou kázní 18. storočia stal racionalizmus poukazujúci na vzťah rozumu a viery. V tejto súvislosti možno spomenúť napríklad apel nemeckého teológa Siegmunda Jacoba Baumgartena (1706–1757) na oslavu a uctievanie Boha ako hlavného cieľa nedel'ného kázania. Kazateľ mal podľa neho upriamiť pozornosť na tému Božej dokonalosti a jej uctievania a na účasť ľudu na spoločenstve s Bohom. Tu Baumgarten tvrdí, že „*poslucháči vedia, že Boh je ochotný a schopný im pomôcť na ich duchovnej púti a sprevádzať každé kazatel'ské úsilie počas bohoslužieb spásnou milosťou.*“¹²

Počas 18. storočia luteránski kazatelia však prednášali a spisovali množstvo typov kázní. Ich charakter bol podmienený druhom počúvajúcich (kongregácie) či liturgickými okolnosťami.¹³ Okrem kázní nedel'ných, cez-týždňových, katechetických, sobášnych či homíliách o osobnostiach (časté boli o Lutherovi)¹⁴ boli pastoračne dôležité aj pohrebné kázne.

⁸ WENZEL, *Medieval Artes Praedicandi*, s. 48-86.

⁹ Ako uviedol O.C. Edwards: „*Je jednou z irónii cirkevných dejín, že luteráni, ktorí odvodili od svojho zakladateľa takú vysokú doktrínu kázania, sa nesnažili napodobňovať jeho vlastný štýl ohlasovania.*“ EDWARDS, O.C. Jr. Varieties of Sermon: A Survey of Preaching in the Long Eighteenth Century. In VAN EIJJNATTEN, Joris (ed.). *Preaching, Sermon and Cultural Change in the Long Eighteenth Century*. Leiden; Boston: Brill, 2009, s. 15.

¹⁰ TAYLOR, Larissa. Preface. In TAYLOR, Larissa (ed.). *Preachers and People in the Reformations and Early Modern Period*. Boston; Leiden: Brill, 2003, s. xii; KREITZER, The Lutheran Sermon, s. 49.

¹¹ EDWARDS, O.C. Varieties of Sermon, s. 16; KREITZER, The Lutheran Sermon, s. 51-52.

¹² BITZEL, The Theology of the Sermon, s. 71.

¹³ EDWARDS, Varieties of Sermon, s. 3.

¹⁴ Neraz náramne podobné stredovekým kázniam o svätoch. KREITZER, The Lutheran Sermon, s. 57.

Pohrebná luteránska kázeň ako historický prameň

Záujem o výskum (ranonovovekých) kázní bol medzi historikmi dlhodobo minimálny. Situácia sa od 80. rokov 20. storočia postupne menila a tak je dnes už všeobecne považovaný za prínosný, pričom o neho prejavujú záujem aj iné disciplíny. Historické kázne sú totiž zaujímavým materiálom rovnako i pre teológiu, sociológiu, filozofiu, antropológiu, gender štúdiá, literárnu vedu a podobne. V rámci histórie sa kázňovým výskumom zaoberajú subdisciplíny ako cirkevné dejiny, kultúrne dejiny, sociálne dejiny či dokonca aj hospodárske dejiny.¹⁵

Výnimkou nie sú ani pohrebné kázania predstavujúce špecifický literárny žánor s osobitými funkciami. Obsah luteránskych a katolíckych kázní prednášaných pri šľachtických pohreboch sa síce teologicky líšili, vo všeobecnosti mali však podobné črty ako kázne o svätcach. Išlo najmä o časté oslavné, miestami panegyrické, vyjadrenia. Okrem toho tieto kázne zapadali do celkového dobového vnímania smrti, s ktorou sa veriaci konfrontovali veľmi často a v podstate pri každej návšteve kostola. Pohrebné kázne, podobne ako napríklad pomníky, rôzne náписy, literatúra o umení umierania (*ars moriendi* a pod.) či máry plnili funkciu *memento mori*, čím ľuďom pripomívali ich smrteľnosť. Protestantská teológia tento proces zasadzovala do konceptu nazývaného jednoducho *memoria*.¹⁶

Pohrebné kázne sledovali poväčšine dva ciele. Išlo o prezentovanie zosnulého ako človeka príkladného a nasledovania hodného kresťanského života odmeneného spásou v súzvuku so snahou rodiny inštrumentalizovať tento teologicko-pastoračný záujem na legitimizáciu autority rodu. Príležitosť zhromaždenej komunity pri pamiatke na neboštíka bola veľmi dobrú situáciou na takéto ohlasovanie. *Laudatio funebris* oceňujúce zosnulého na podklade biblických veršov (čím jednotlivých zomretých pripodobňovalo určitým kresťanským archetypom ako napríklad vojak Kristov, vyznávač, martyr či múdry muž) chcelo podnietiť prítomných k morálnemu a zbožnému životu. Z perspektívy luteránskych doktrín *sola gratia* a *sola fidei* sa táto kazateľská motivácia mohla zdať spornou vzhladom na apel na konanie dobrých skutkov,¹⁷ avšak v teoretickej rovine boli vysvetlované ako svedectvá viery a daru bázne pred Bohom. Luteránske pohrebné kázne všetkých druhov, ako aj tie opisujúce šľachticov ako ideálnych kresťanov, nahradzujúce omše za zomrelých, mali všetky zrejmý pedagogický tón.¹⁸

¹⁵ VAN EIJNATTEN, Joris. Preface. In VAN EIJNATTEN, Joris (ed.). *Preaching, Sermon and Cultural Change in the Long Eighteenth Century*. Leiden; Boston: Brill, 2009, s. vii; TAYLOR, Preface, s. ix-x.

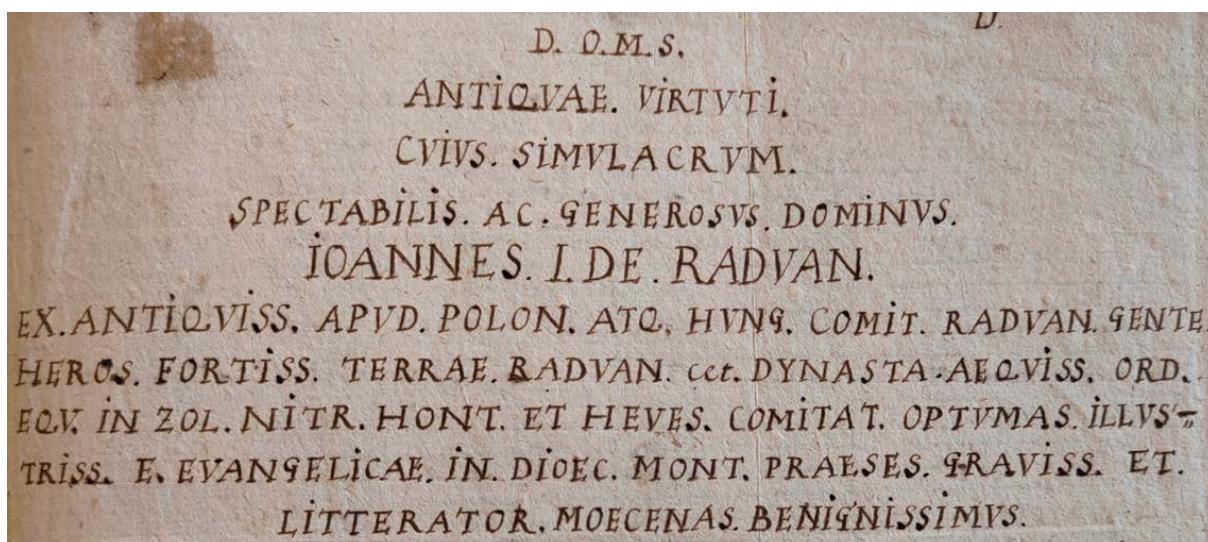
¹⁶ WANGSGAARD JÜRGENSEN, Martin. The Ever-Present Death Behind the Church Door: On the Funeral Bier and Its Emblematic Qualities. In *Journal of Early Modern Christianity*, 2014, roč. 1, č. 1, s. 91, 111-112; LLEWELLYN, Nigel. Honour in Life, Death and in the Memory: Funeral Monuments in Early Modern England. In *Transactions of the Royal Historical Society*, 1996, č. 6. s. 180.

¹⁷ Podstatná bola luteránska téza, „Človek nemôže nič dosiahnuť, pokial' mu nepomôže Božia milosť. Preto neexistujú dobré skutky ľudí.“¹⁷ ERASMUS – LUTHER. *Discourse on Free Will*. New York: Continuum, 1989, s. 78.

¹⁸ OFTESTAD, Eivor Andersen. How to Live in order to Die to Salvation? The Judgement Scene and Early Modern Danish Funeral Sermons. In *Journal of Early Modern Christianity*, 2018, roč. 5, č. 2, 173-196; DUGAN, Eileen T. The Funeral Sermon as a Key to Familial Values in Early Modern Nordlingen. In *The Sixteenth Century Journal*, 1989, roč. 20, č. 4, s. 634-635; WANGSGAARD JÜRGENSEN, The Ever-Present Death, s. 111;

Kedže modlitby a pôsty za duše ako aj koncept očistca pre luteránov už neboli potrebné, pozornosť sa mala zameriť aj na eschatologické témy (smrť, večný život) ako navrhoval aj sám Luther. Jadrom kázni bola ale väčšinou tzv. pohrebná biografia, predstavujúca fenomén starovekých koreňov a súčasne typ biografickej literatúry. V rámci tejto kazateľského základného uvádzal krst, svadbu/kariéru a chorobu/smrť. Aj napriek hagiografickému rozmeru a cenzúre týchto kázní rodinou mal ľud možnosť – okrem pozorovania ukážky príkladu – aj zakúsiť nádej na podobný osud – na účasť v nebi.¹⁹

Propagandistické či ideologické stránky pohrebných kázní nespôsobujú, že by ich historici nemohli využívať ako historický prameň. Práve naopak, už svoju neobjektívnosťou a účelnosťou sú zaujímavé. Historik v nich môže študovať rôzne javy, ako napríklad kazateľovo učenie o rodine, rodinnom živote, manželstve, odporúčania o domácej zbožnosti, vyzdvihovania manželstva nad celibátom, rétoriku duchovného, rozpravy o detstvej úmrtnosti alebo bezdetnosti či prezentovanie šľachtického rodu.²⁰ Nad takýmito (mikro)historickými analýzami stoja všeobecnejšie otázky, na ktoré nie je možné spolahlivo odpovedať. Otázky ako napríklad: Ako sa zhodujú vyslovené kázne s ich textovými predlohami? Ako ovplyvnila tá kázeň konkretných jednotlivcov?²¹

Obr. 1 – Úryvok z oslavného textu spisaného na pamiatku Jána (II.) Radvanského (1666 – 1738), otca Juraja (V.). MNL – OL, f. Radvánský család, Radványi (P 566), cs. 2. Popri náhrobkoch či obrazoch ako *memoria* slúžili aj rôzne verbálne texty. Po zániku fyzického tela jednotlivca vďaka takýmto pripomienkovým predmetom a ich prezentácii prežívala naďalej povest danej osobnosti, „social body.“

KREITZER, The Lutheran Sermon, s. 57. Problém pre kazateľa nastal v momente, keď zosnulý opustil luteránsku vieru alebo viedol príliš hriešny život.

¹⁹ Kvalitným historiografickým dielom o pohrebných biografiách je monografia NIEKUS MOORE, Cornelia. *Patterned Lives. The Lutheran Funeral Biography in Early Modern Germany*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2006, 405 s.; Žánru a raným dejinám luteránskych pohrebných kázní sa tu venujú prvé dve kapitoly.

²⁰ DUGAN, The Funeral Sermon, s. 635-636.

²¹ TAYLOR, Preface, s. x.

Pohrebný text²²

I. N. D.
Supra Obitum
Spectabilis quondam ac Generosi Domini
Domini GEORGII RADVANSZKY
de Eadem,
Sacratissimæ Cæsareo Regiæ Apostolicæque
Majestatis Consiliarii,
Tit: pl: hon:
Memoria Funebris
Anno Domini
1761²³
Dominica XXVI. post Trinitatis
~~~~~
I. N. D.
Gezu Saudce Sprawedlivy,
Krali wssech nas milostiwy,
Když se zgeviiss w den posledny,
Na nas milostiwe wzhledni,
Darug nam zpauhe milosti,
Korunu Sprawedlnosti. Amen. Amen.

Exordium.

Y púgdau Sprawedliwj do žiwota wečného.

Truchliwe a Wznessene Pohrebnj Shromaždenj! Tak znj kratička, wssak newymluwným potessenjm bohate naplnena záwirka dnessnjho Swateho Ewangelium, gako z ust sameho Spasytele nasseho slissjme Mat. 25, k. w. 46. A toto žiwe a presladke potesseni w ztahuje se na wssecky ty, kterž w prawe krestanske prjprawe a hotowosti, na blahoslawenau hodinku smrti, a prjssti geho k saudu očekawagj. Nebo, kterjmže Spasitel nass, tau čest a hodnost, to sstestj a blahoslawenstvj slibuge? Sprostne a zretelne on na tau otazku odpowjda: Že Sprawedlivj pugdau do žiwota wečneho.

²² Dokument je uložený v Magyar Nemzeti Levéltár – Országos Levéltárá (ďalej MNL – OL), f. Radvánszky család, Radványi (P 566), csomó (ďalej cs.) 7, fascikel (ďalej f.) XXXIX./4.; pag. 24-35.; Počas prepisu bolo problematické najmä písmeno š. Autor ho písal rôznymi spôsobmi, pričom niektoré z nich tu nie je možné reprodukovať. V prepise bude dnešné š reprezentovať ss. Zároveň tam, kde je v prepise písmeno ū, možno v originály nájst' u s polovičným kružkom.

²³ Iván Nagy aj Martón Szluha ako dátum jeho úmrtia nesprávne uvádzajú rok 1763. Porovnaj NAGY, Iván. *Magyarország családai címerekkel és nemzékrendi táblákkal. Kileczedik kötet.* Pest: Ráth Mór, 1862, s. 559-575; SZLUHA, Martón. *Felvidéki nemes családok I. Árva, Trencsén, Zólyom vármegye nemes családjai.* [CD-ROM]. Budapest: Heraldika Kiadó, 2006.

1.) Kto gsou pak tj Sprawedliwj?

Kterj s Abrahamem Otcem wssech werjczych, w Boha a w Krysta werj a takova wjra počtena gjm bywa za sprawedlnost. 1. Mogž. 15. k. w. 6. Kterj sameho Gejsse, swym Hesopodinem a Osprawedlnitelem wyznawag, rjkagjce s celau Cyrkwj Syonskau: Hesopodin sprawedlnost nasse. Jerem. 23. k. w. 6. Kterj s Danyelem Prorokem wselikau sprawedlnost samemu Bohu priwlastnugj, wselikau pak hrjssnost a hanebnost sobe pripisuj, rjkagjce: Tobe o Hesopodine! prislussj sprawedlnost, nam pak zahanbenj twari. Dan. 9. k. w. 7. Kterj swau wlastnej sprawedlnost zapjragj wyznawagjce s Cyrkwi Izraelskau: My wssckni gsme gako nečistj, a gako raucho ohyzdné wssecky sprawedlnosti nasse. Yzai. 64. k. w. 6. Kterj wssak z pomocy Božj usylugj se w swatosti a sprawedlnosti Bohu slaužiti pred obličegelem geho, po wssecky dny života sweho. Luk. 1. k. w. 75. Kterj gako stipeni Hesopodinowo, a stromowej sprawedlnosti, naplnenj gsau owotcem sprawedlnosti, k cti a slawe Božj. Yzai. 61. k. w. 3.²⁴ Kteri wynašnažugj se žiwj byti na tomto swete pobožně, k Bohu na Neby, stržliwe sobe samym, a sprawedliwe k bljžnym na Zemi. Tit. 2. k. w. 11, 12.

2) Temto a takowym sprawedliwym slibuje predrahy spasytel nass, že sprawedliwj pūgdau do žiwota wečneho. Y gine nescislne sljby a dobrodinj gjm se od Ducha Božjho priwlastnugj. Že sprawedliwy z wjry swe žiw bude. Hbak. 2. k. w. 4. Že mnohe gsau uzkosti sprawedliweho, ale ze wssech tech wytrhuge ge Hesopodin. Žalm 34. w. 20. Že sprawedliwj gsau drahym klinotem pred obličegelem Božjm, gichžto gmena on do pamatnej knihy swe zapisuge. Malach. 3. k. w. 16. Že nenj spatin sprawedliwy opusteny, ani semene geho žebragjcy chleba. Žalm. 37. w. 25. Že sprawedlivy gako palma kwesti bude, a gako cedr na Libanu rozložj se, ano y w sedinach w Dome Hesopodinowem owotce poneše, zpanily a zeleny zustane. Žalm. 92. w. 13, 14, 15. Sprawedlivy gestližeby y upadl neurazj se, nebo Hesopodin držj geg za ruku geho. Žalm. 37. w. 24. Sprawedlivy billiby y smrti zachwacen, wssak w odpočinutj bude. Maudr. 4. k. w. 7. Toto wssecko gako do gedne koruny spogue Spasytel nass, když dj: Sprawedlivj pugdau do žiwota wečneho. Co celé Pjsmo Swate wyglasuje: Že dusse sprawedliwych gsau w ruce Božj, a žadna muka nedotkne se gjch. Maudr. 3. k. w. 1. Tj, kterj k sprawedlnosti wedau mnohe, stkwjti se budau gako obloha nebeska, a gako hwezdy až na weky. Dan. 12. k. w. 3. Že sprawedlivj stkwjti se budau gako slunce v kralowstwj Otce geho. Mat. 13. k. w. 43.

Truchliwe a Wznessene Pohrebnj Shromaždenj! Do počtu takowych sprawedliwych prinaležel y nass w drahych zasluhach Gejssovych blahoslawene zesnuly, a giž tisse w pokojku swem odpočjwagjcy Pán Wysoce Urozeny Pan Georgius Radvanszkj de Eadem, Sacratissimæ, Cæsareo Regiæ Apostolicæ que Majestatis Consiliarius; Gehožto pamatne pohrebnj kazanj, a poslednj poctiwost, slussne y w tomto Cyrkewnj shromaždenj se opakuge a pripomjna. Nechlubil se on swau wlastnej sprawedlnosti, ale utjkal sa skrže wjru toliko k gedine uplně dokonalé, a pred Bohem samoplatne sprawedlnosti Krystovi. Usylował se takowau, na kolik w teto smrtevnosti možné bylo, wsselikym owocem sprawedlnosti proukazovati. Ani tem neymenssjm a neynuznegssjm, nakolik gemu znamo bylo, nedopusstel kriwdy činiti, ale gedneho každeho žadal wyplatiti, a uspokogiti. Se swymi pokrwnymi Pani Pratelmi, kratce pred swym blahoslawenym skončenjum odegda k nim, hledal se smjriti, a w pokogi s nimi se rozžehnati, wedle reči Krystowy: Wegdi w dobraru wůli s protiwnikem twym,

²⁴ „I budú sa volať Duby sprawedlivosti, Štep Pána na ozdobu.“ Iz 61: 3.

s bližným twym rychle, dokudž sy s nim na ceste. Mat. 5. w 5. A tak pripraven gsa naležite, smrti sprawedlivych umrel, korunu sprawedlnosti, z rukau sprawedliweho Gejsse obdržel, a giž se wssemi sprawedliwymi, do žiwota wečneho uveden gest, do toho noweho Nebe, a nowe Zemi, w nichžto sprawedlnost prebýwá. 2. Petr. 3. k. w. 13.

Horce skormucena, hluboce ranena, a do mnohych slz pohržena, Respective Welikomožna Panj Wdowa wždicky srdečne mila, a tak za mnohe leta společny krjž y pohodlj, žalost y radost werne snasegjcy pani manželka, welmi tužebne, giž w približugjcy se hodince smrti, od neho očekawana byla. Ale z prediwneho rjzenj a dopustenj Boha newyvýssjho, na gegjch priwetiwe a laskawe manželske priwjtanj, hned nasledowalo slzawe a žalostne rozlaučenj; Wysoce Urozenj Pani Synowe, Wysoce Urozeny Pan Bratranec, Pánj Dcery, y Páni Zetowe, Panj Newesta, gedina geste nezaopatrena neymladssj Panna Dcera, ktera swemu drahemu Pánu Otcowi, w neprjtomnosti Panj Matky, y ostatnych domacych, w geho krjži, a smrteľne nemocy, wssecku možnau wdečnost, uctiwost a wyslužnost werne až do konce doswedčovala, a zdarilé wssj dobré nadege plné Wnučatka, y cely Slawný Dům Radwanský &c: depregj gemu se wssj Bohu oddanau trpeliwosti toho losu blahoslaweneho, kterehož z milosti sweho Spasytele dossel, usilugjce se slepgegj geho chwalitebnych nasledowati, aby časem swym y oni tež neuwadlu korunu slawy a sprawedlnosti dosahnuti mohli. Gako gich k tmo powede y wywoleny a oblibeny Text pohrebny.

Text u Proroka Yzaiase LVII. k. w. 1. 2.

Spravedliwý hyne, a žádny nepripaustj toho k srdcy: a muž pobožnj odcházegj, a žadny nerozwažuge toho, že pred prjchodem zleho wychwacen bywa sprawedliwy: Že dochazy pokoge, a odpočjwa na ložcy swem, kdožkoli chodj w uprimnosti swe.

Tak mnoho gest rečj Pohrebnjho Textu nasseho, z kterehož w mile sprostnosti k spasytedlnemu rozważowanj sobe predložjme.

Propositio

Rozdilny los prawe werjcyh, pobožnyh, a sprawedlnost Krystowau y krestanskau milujcyh lidj. A syce

- I.) Staw gegjch zde pred swetem bjdny a potupeny, ale
- II.) W Nebi pred Bohem sstastny a blahoslaweny.

    Ty pak darce a obhagce wssj sprawedlnosti
    Kryste Gejsssi, Obdar nas wssj twu milosti,
        At' korunu sprawedlnosti,
        Po časnen bjdnom sauženj,
        Doggeme w twem oslawenj Amen.

Exegesis

I. Los sprawedliwych, pobožnyh a uprimne chodjcyh dusj gest pred tjmto Swetem bjdny a potupeny. Co Duch Božj na kratce wyswetluge: že spawedliwy hyne, že pobožny muž odcházegj. Hyne sprawodliwy,

1.) Z strani sweho dobreho a poctiweho gmena, když ge Swet wseligakymi utržkami obtežuge. Jozef uprimný od swych wlastnych bratruw daremnym snarem, anebo mistrem snů gest nazwam. I. Mogž. 37. k. w. 19. Mogžjss když lid Yzraelsky k službam Božjm westi chtel, gako zahaleč lecygaky, od Faraona gest zlehčen a odehnau. 2. Mogž. 5. k. w. 17. Dawid wywoleny Muž wedle Srdce Božjho, od Semeiho zloleyce, wražednjkem a nesslechetnjkem nazwam. 2. Sam. 16. k. w. 7. Eliass od Achaba buričem gest titolowan. 1. Kral. 19. k. w. 17. Yan Krstiel diabelnjk sluti musyl. Mat. 11. k. w. 18. Sam Krystus Gežijss, gako žrač a pigan wjna, prjtel newestek a publikanů, ruhač, russitel sobot, Samarytan, služebnik belzebuba, diabelstwj magjcy, Mat. 11. k. w. 19, ano y po smrti, gako swůdce a bludar osočen gest. Mat. 27. k. w. 63. Paweł Aposstol žwačem a nowakem, od Athenienskych Epikuerů a Stoiků, Skut. 17. k. w. 18, a ostatnj Aposstole za smeti tohto sweta a za diwadlo Angelske y lidske wubec gmjnj gsau. 1. Kor. 4. k. w. 13. Co wssecko drahý Spasytel náss osladčuge swym potessowanjm: Blahoslawenj budete, když wam lide zlorečiti budau, a protiwenstwj činiti, a mluwiti wssecko zlé o was lhause pro mne. Radugte se weselte se, nebo odplata wasse hogna gest w nebesych. Mat. 5. k. w. 11, 12. Hynau sprawedliwj a pobožnj muži odchazegj,

2.) Z Strany Gmeni a Statku Sweho. Tak Loth sprawedliwy se wssjm což mel, od nepratel který w pad učinili, do zagettj zaweden gest. 1. Mogž. 14. k. w. 12. Uprimny Naboth Jezreelsky, musyl swau dedičnou winnicy, lakomemu Achabowy propustiti, a pritom y žiwota bezewseho prowinenj pozbawen byti. 1. Kral. 21. k. w. 15. Bohabojny Job, o wssecken dobytek, ditky y čeladku, z dopustenj Božjho priprawen gest. Job. 1. k. w. 14. Wssickni oprawdowj krestane, wssecko čjmž na swete wladnau, musej pro Krysta, za sskodu a za blato počitowati. Fil. 3. k. w. 8. A to tjm hotowegi činj, ponewadž Krystus Pán swych Učedlnjeků, pro gmeno geho wssecko opausstegjycy, opet' potessuge, že cobykoli pro neho opustili, stokrat wjce wezmau, a nadto celym kralowstwym Nebeskym dedične wladnuti budau. Mat. 19. k. w. 29. Na takowyto slib Pana Gežjsse, tjm wdečnegi za hrbet zawrhugj werjcy wssecky statky zemské, marné, negisté, a pominutedlé. Anacreon Filozof prigaw od bohatego Tyranna Polycratesa dar, nekolika tisyc dukatů, když try nocy pokogně spati nemohl, nawratil ge tomu dobrodincowy temito slowy: Odi munus, quod quiescere non sinit. Nemam žadne libosti w takowem daru, pro který odpočjwati nemohu. Čy učinilli to Pohan, a mile podklady welike zawrhl, gen aby pokognegi odpočinuti mohl? Čjm wjce oswjcenj krestane, pro pokog dussj swych wšemi poklady swetskymi pohrdnau. Nebo cožeby bylo platno čloweku, by wssecken swet plny pokladů zyskal, swe pak duši skrze zaprenj Krysta, toho pokladu neywyzssjho usskodil? Mat. 16. k. w. 26. Hynau a odchazgj pobožnj a sprawedliwj

3.) Y z Strany Sweho žiwota a to, aneb smrti nasylnau a mučedlnjckau. Jako Abel sprawedliwy pro Obet' Bohu prigemnau, od zawistliwego Kaina wražedlnika gest zamordowan a o život priprawen. 1. Mogž. 4. k. w. 8. Zacharyass horliwy knez Hospodinu, mezy Chramem a oltarem ukamenowan. 2. Par. 24. k. w. 21. Pan Gežjss neyswetlegssi, gako zločinec neyhorssi na ohawne drewo krjže powessen. Yan. 19. k. w. 18. Sstepan staly swedek Gežjssů, kamenjm pro wyznaj prawdy uhazen. Skut. 7. k. w. 58. Apostole Swatj gako owce k zabytj oddanj a pomordowani sau. Rjm. 8. k. w. 36. Smrti pak prirozenau odchazegj pobožnj odsud každodenne. Život gegich utjka gako lod na mori, pomjgj gako bublinka na wode, bežj gako posel prudky, uchazy gako stin, mizy gako hmla, dym a para, leti gako orlice, wadne gako

bylina, usyha gako kwjtj, dokonawa se gako rozprawka, prssi gako listy stromowj. Yzai. 64 k. w. 6.²⁵

Co pak pri tom swet činj? Odpowjda Prorok: Žaden nepripausstj toho k srdcy: žaden nerozwažuge toho. Kayn wražednik nic nechce wedeti o newinně wiljte krwi bratra sweho, ktera z zeme k Bohu za pomstu wolala. 1. Mogž. 4. k. w. 10. Bratrj Jozefowi, pri geho zradnem oprodanj do Egypta, usadili se aby gedli chleb a hodowali. 1. Mogž. 37. k. w. 25. Pratele Jobowi, wselike utržky a posmehy w geho rozmnoženem krjži činjce, dussi geho wsseligak trapili. Job. 19. k. w. 2. Križownjcy Gežjssowi, y slowen y skutkem gemu se rauhali, a ossklebowali. Mat. 27. k. w. 39. Když Apostole byli mordowani, ukrutny swet domnjwal se, že tjm Bohu slaužj. Yan. 16. k. w. 2. Když až po dnes mnohe wzacne hlawy, obecnemu dobremu znamenite pospessné, do prachu se sklonugj, blazniwj kratochwilnjcy radegj meskagj, w dome weselj, nežli w dome zarmutku, kdežby sobe maudrosti nadobytí mohli. Kazat. 7. k. w. 4. Hle tak potupeny a opowrženy gest los sprawedliwych pred swetem! Ale wšak

II. Štastny, blahoslaweny a welmi pocenty gest los gegich pred Bohem. Nebo ted slissime z ust prorockych, že

1.) Pred prjchodem zleho wychwacen bywa sprawedliwy. Aby se ho žadne zlé, duchownj y telesne nedotklo. Když prichazy potopa na wssecken swet, Noach nachazy samoosmy swug bezpečny korab. 1. Mogž. 7. k. w. 23. Loth sprawedliwy wytržen gest z ohne Sodomskeho, ma swe utočiste od Angela ukazane na hore. 1. Mogž. 19 k. Raab pri podwracenj mesta Jerycha gest zachowana, a k lidu Božjmu pripogena. Joz. 6. k. w. 25. Eliass Prorok w hladu великem gest od wdowy Sareptanske chowan: ba y hladowitj krkawcy chleb a maso, každeho gitra y wečera gemu prinasseli. 1. Kral. 17. k. w. 6. Danyel pre zuby litych lwů w game ochranen. Dan. 6. k. w. 22. Zgewugeli se negake nebezpečenstwj, Bůh pametliw gest na swe zaslibenj werjcem učinene: Wzywati mne bude, a wyslisim geg, s njm budau w sauženj, wytrhnu a oslawym geg. Žal. 91. w. 15. Stonajgli na smrtedlnem lůžku, Pan pristupuge k nim a rjka: Z ruky hrobu wyplatjm ge, a od smrti wykaupjm ge. Oze. 13. k. w. 14. Powstávali diabel s swymi utoky pekelnymi, Duch Božj podawa pobožnym nepremoženy štjt wjry, kterymžby wssecky ohniwe ssjpy nesslechtnjka toho uhasyti mohli. Efez. 6. k. w. 16. W summe: S radosti prokrikowati mohau s Pawlem Apoštolem: Wyswobodj mne Pán od každého skutku zleho, a zachowa k kralostj swému nebeskemu. 2. Tym. 4. k. w. 18. Rowne gako swaty Sstepan y mezy hrmotem stal naň padajcich, widel nebesa otewrena, a Gežsse na Prawicy Božj stogjcyho, a korunu slawy gemu oferujcocyho. Skut. 7. k. w. 55.

²⁵ Z literárneho hľadiska je zaujímavá pasáž „*Zivot gegich utjka gako lod na mori, pomjgj gako bublinka na wode, bežj gako posel prudky, uchazy gako stin, misy gako hmla, dym a para, leti gako orlice, wadne gako bylina, usyha gako kwjtj, dokonawa se gako rozprawka, prssi gako listy stromowj.*“ Tu kazateľ neparafrázuje, ale skôr preberá myšlienku, ktorú predkladá vlastnými slovami. V originále stojí: „*Všetci sme boli ako nečistí, všetky naše spravodlivé skutky boli ako poškvrené rúcho, všetci sme zvädli ako lístie, naše viny nás odnášali ako vietor.*“ Iz 64: 5. Autor tu vedome či nevedome čiastočne identifikuje vlastnosti pozemského života zbožných s vlastnosťami nádeje hriešnikov na večný život, ktorú spomína kniha Múdrosti. „*Čo nám prinieslo bohatstvo spojené s pýchou? Všetko to prešlo popri nás ako tieň a ako chýr, ktorý sa len mihne, ako čln, ktorý sa plaví cez rozvlnenú vodu, a keď prejde, nedá sa nájsť jeho stopa, ani brázda vo vlnách za jeho kýlom (...). Ved' nádej bezbožného je akoby vetrom unášaná pleva, ako jemný srieň rozprášený výchricou, ako dym rozptylený vetrom a ako spomienka na jednodňového návštevníka.*“ Múd 5: 8-10, 14

2.) Wyprawuge Prorok, že Mužj pobožnj dochazegj pokoge. Dosahuj pokog s Bohem, o kterem Pawel swedčj: Ospravedlnenj gsauce z wjry, pokog mame s Bohem skrže Pana nasseho Gezu Krysta. Rjm. 5. k. w. 1. Pokog magj w swedomj. Nebo krew Krystowa očistuge swedomj nasse od skutkůw mrtwych, k slauženj Bohu žiwemu. Žid. 9. k. w. 14. Pokog magj pred swetem prenasledugjcm. Gako gjch tessi sam Krystus Pán: Na swete s sauženj mjt budete: ale daufeytež, gak gsem premohl swet. Yan. 16. k. w. 33. Pokog pred smrti zžiragjcy. Pan smrti y žiwota Krystus Gežjss, sehltil smrt u wjtězstwi. Yzai. 25. k. w. 8. Pokog pred diablem satanassem. Ponewadž swjtezyli nad tjm drakem starym skrže krew Berankowu, a skrže slowo swedectvj sweho. Zgew. 12. k. w. 11. Dochazegj pokognego towaryžstwa swatych Angelů, kterjž lidem pokog y wsecku dobrau wůli winssugj. Luk. 2. k. w. 14. Pokogné bude bydlo gegich w nowem nebeskem Geruzaleme, do kterehož žaden neprjitel ani nasylnjk newkročj. Zgew. 21. k. w. 25. Pokogne budau wladnuti wšemi poklady nebeskymi, gichž to ani mol, ani rez nekazy, ani zlodegi, ani zlodegi newykopawagj ani nekradau, ani žadný zlostnjcy nerozchwátaj. Mat. 6. k. w. 20. Pokog obdržj z strany wšech nepratelů, kterychžto Pan y Syn Dawidu za podnože noh swych podložj. Žal. 110. w. 1. Pokog mjt budau y pred saudem poslednym. Kdo zagiste werj w gednorozeneho Syna Božjho, nebude odsauzen. Yan. 3. k. w. 18.

3.) Swedčj o uprjmnych ctitelych Božjch, pohrebny nass Text, že odpočjwa na ložcy swem ten kdož chodil w uprimnosti swé. Odpočiwa od pracy. Nebo tak dj onen hlas nebesky: Blahoslawenj od te chwjle wssickny, kterjž w Panu umjragj. Duch zagiste dj gjm, aby odpočinuli od pracy swych. Zgew. 14. k. w. 13. Odpočiwagi od wšeliikeho trapenj, starosti a stresovani. Zde na swete každy den dosti ma na swem trapenj. Mat. 6. k. w. 24. Ale w Neby bude dokonale utessenj pred obličegem hospodinowym až na weky. Žal. 16. w. 11. Odpočinau tam od plače a zarmutku. Dnowe smutku gegich dokonani budau. Yzai. 60. k. w. 20. A radost gegich nebude odgata od nich. Yan. 16. k. w. 22. Odpočinau od nemocy a neduhu. Zde na zemi od wrchu hlawy až do spodku noh nič nenj celeho na nas. Yzai. 1. k. w. 6. Onen nemocny člowek pri rybniku Bethesda, musy za osem a triceti let bolestne stonati. Yan. 5. k. w. 5. Pobožny Eneáš za osem let na ložci upel a lkal. Skut. 9. k. w. 33. Pri mnichych lidech wubec, zastaralau nemoc pretrhuge lekár, a y ten který gest kral dnes, zytra umrji může. Syr. 10. k. w. 11. Ale pri budaucym slawnem wzkrjsseni, tela nasse neslična, nemocna, smrteDNA, a porussitedlna, oblekau slawu, sylu, nesmrteDNA a neporussitedlnost. 1. Kor. 15. k. w. 43. Odpočinau w swych hrobjch. Gakož sam Hospodin k njm laskawe mluwj: lide můg wegdi do pokogu swych, a zawri dwere swe za sebau na maličkau chwilku, dokudž nepregde hnew. Yzai. 26. k. w. 20. Odpočinau w rukach Angelskich a w lunu Abrahamowe. Luk. 16. k. w. 22. Dostanau se do Domu Otca nebeskeho, kdež pribytkowe mnozy sau gjm od Krysta pripraveni. Yan. 14. k. w. 2. Tam gakožto wywoleny a požehnany lid Božj bydliti budau w obydlj pokognem, w prjbytcych neybezpečnegssich a w odpočwanj neypokognegssjm. Yzai. 32. k. w. 18. Hle tak slawny a sstastny pred Bohem bude los sprawedliwych, uprjmnych a pobožnych!

Truchliwe a Wznessene Pohrebnej Shormaždenj! Techto wssech dobrodinj giž skutečne uživa y náss v Krystowych zasluhach blahoslawene zesnuly, Wysoce Urozeny nekdy Pan, Pán Georgius Radvanszky de Eadem, Sacratissimæ, Cæsareo Regiæ Apostolicæ que Majestatis Consiliarius. Tessil se on w sprawedlnosti Krystowé, cwičil se w pobožnosti prawé, chodil w úprimnosti stale. Zaugjmal se horliwě o slawu Božj, a pohodlj mnichych Cyrkjwj

Ewangelickych, gichžto byl bedliwy, pečliwy, neustaly a wssy pochwali hodny Supremus Inspector. Mnohych poradu y pomoc potrebugjcych wsseeligak napomahal, fedrowal, obhagowal. Takže slussně pamatka geho pred Bohem y pred lidmi zustava požehnáná.

A owssem to giste můžeme z krestanske lasky oswedčowati, že giž wychwycen gest pred prjchodem zleho, giž dossel pokoge, giž odpočjwa na ložcy swem. Giž zawrjn gest do ran Gežssowych, do nichžto samych se poraučel, oblijbiw sobe k swemu každodennjmu a zwlašte poslednjmu potešenj, tu rozkossnau umornj pisničku:

Smilug se nademnou Kryste, když budu umjrati, bud' me w smrti utočisstě, a deg sstastne skonati. Samemu tedy Panu Gežssi chtel y žiw byti, y umrjti, a gemu gse w žiwote y w smti cele odewzdawal. Rjm. 14. w. 8.

Ma dusse když wynde z tela, prigmiž gi do swe ruky, a nedopust by trpela, hrozne pekelne muky. Gako holubyce zplassena w rozsedlinach skalnjch pred hromobitjm a burlivym powetrjm skryssi swu hledá, tak hletal on pro dussi swu truchliwau, pokog a odpočinutj w samych zsynalostech (?) krwawych Pana Gežsse sweho Wykupitele. Pjsn. 2. k. w. 14. Zpolehal se w uplné srdečné duwernosti na predrahy slyb Gežssu:

Rekl sy můg mily Pane, kdo w tebe bude weriti, že ten zase zmrtwych wstane, a nema wjc umrjti. A tak držel tento slyb za skalu nepohnutedlnau, proti niž ani brany pekelne odolati nemohau. Mat. 16. k. w. 18. W takowe wjre chtel stale setrwati, až do poslednjho skonanj, rjkaje:

To Slowo twe, ga w te dobe, když budu k smrti stonat, na pamet priwedu sobe, o degž w nem k slawe skonat. Gakož y w tom slowu blahoslawene usnul, wzdychage s Swatym Sstepanem: Pane Gežssi prigmiž ducha meho. Skut. 7. k. w. 59. Ano wjru a wyznanj swe Ewangelicke s prisahau potwrdil a zapečatil, temito slowy:

Amen, pro twe umučenj, a pro smrt twu můg Kryste! Popreg sstastneho skončenj. Amen to werj giste. Amen. Gako pak y swogich milych pozusalych do rukau geho poručil, w te nepochybe nadegi, že tyto ruce geho

gsau laskawe, ruce opatrugjcy wssech kterž w neho daufagj, ruce obhagugjcy proti wssem kriwdám a natyskům: ruce uzdrawugjcy, kterež netoliko slzy wyražej, ale opet y zstjragj: ruce obžiwugjcy, ktere y usmrcuj, y k žiwotu priwozugj: ruce wssemohauci, kterež nikdy nebywagi ukracene k spomahanj tem, kterž na milosrdenstwj geho očekawagi. A protož neymilegssi djtky Božj, prestante na swate wůli a rade Boha wasseho. Ustrownete slzy tak hogně wyljte. Odegdetež w pokogi. A potessugte se temito slowy, kteráž blahoslawene odpočiwagjcy Pan nass, y zastidlnymi usty swymi pripomjna, a gakoby z horbu sweho priwolawa:

Prestante domacy milj,
Odewssech slz w tuto chwjli.
Neb se zase uhljdame,
Když zaznj hlas truby Paně.
On y was wssechnech z milosti,
Uwediž do swe radosti,
A propugč wam zasljbenu,
Korunu sprawedlnosti. Amen. Amen.

Stručná analýza kázne

Uvedené pohrebné kázanie do značnej miery nasledovalo štruktúru odporúčanú Hyperiom (*lectio scripturae sacrae, invocatio, exordium, propositio, confirmatio, confutatio, conclusio*). Namiesto častí *confirmatio* a *confutatio* obsahuje časť nazvanú *Exegesis*, ktorá v podstate plní ich funkcie. Kázeň uzatvára údajná pieseň zosnulého v štyroch odsekoch, ktorých prvé písmená tvoria slovo smrt²⁶. Ďalej nasleduje modlitba a poetický text prisľubujúci príbuzným zomrelého večný život v nebeskom kráľovstve.

Autor celú kázeň založil na dvoch krátkych biblických statiach (spolu troch veršoch). Najprv predstavuje verš Mt 25: 46 zo známeho naratívu, v ktorom kráľ, reprezentujúci Ježiša pri poslednom súde, rozdeľuje ľudí podľa ich pozemských skutkov na tých určených pre večný život a tých odsúdených na večné zatratenie, na základe tézy: čokoľvek ste (ne)urobili jednému z týchto najmenších, ani mne ste (ne)urobili. Následne vybraný verš („*A tito pôjdu do večného trápenia, ale spravodliví do večného života.*“) vysvetľuje na základe iných statí Písma a aplikuje ho na nebohého Juraja (V.) Radvanského. Väčšiu pozornosť však venuje veršom Iz 57: 1-2 („*Spravodlivý hynie, ale nikto si to neberie k srdcu. Zbožní ľudia sú vzatí a nikto nechápe, že spred zla bol vzatý spravodlivý človek a odchádza do pokoja. Na svojich lôžkach odpočívajú tí, čo idú priamou cestou.*“), s ktorými pracuje rovnakým spôsobom.

Napriek tomu, že značná časť pohrebného textu stavia na veršoch Mt 25: 31-46, ktoré neprezentujú spásu ako dôsledok viery a milosti – nezaslúženej Božej priazne (*sola fidei, sola gratia*), autor mnoho ráz apeluje práve na koncept viery, čím zreteľne deklaruje svoje teologické pozície. Hned v úvode káže: „*Kto gsou pak tj Sprawedliwj? Kterj s Abraharem Otcem wssech werjycyh, w Boha a w Krysta werj a takova wjra počtena gjm bywa za sprawedlnost.*“²⁶ V súzvuku so sv. Pavlom poukazujúcim na vieru Abraháma, na tomto mieste (aj keď sa na Rim 4: 1-25 neodvoláva) vlastne tvrdí, že „*sme ospravedlnení z viery*“ (Rim 5: 1).

V tomto duchu ďalej uvádza, že „*sprawedliwy z wjry swe žiw bude;*“²⁷ a že „*kdo zagiste werj w gednorozeneho Syna Božjho, nebude odsauzen.*“²⁸ Samotnému Radvanskému vkladá do úst slová: „*rekl sy mûg mily Pane, kdo w tebe bude weriti, že ten zase zmrtwych wstane, a nema wjc umrjti;*“²⁹ a tvrdí o ňom, že sa „*nechlubil on swau wlastnj sprawedlnosti, ale utjkal sa skrze wjru toliko k gedine uplně dokonalé, a pred Bohem samoplatne sprawedlnosti Krystovi.*“³⁰ Alebo ho pripodobňuje k prorokovi Danielovi, keďže svoje dobré skutky pripisoval Bohu, zatial čo hriešnosť len sebe.³¹

Okrem týchto teologických tvrdení aplikovaných pri pochvale Juraja (V.) Radvanského predkladaného zhromaždeniu ako vzor kresťanského človeka, kazateľ neopomína vyjadrenia pedagogického charakteru (taktiež späté so vzorným neboštíkom). Možno spomenúť napríklad pobádania k rodinnej svornosti: „*se swymi pokrwnymi Pani*

²⁶ MNL – OL, f. Radvánszky család, Radványi (P 566), cs. 7, f. XXXIX./4, pag. 25-26.

²⁷ MNL – OL, f. Radvánszky család, Radványi (P 566), cs. 7, f. XXXIX./4, pag. 26.

²⁸ MNL – OL, f. Radvánszky család, Radványi (P 566), cs. 7, f. XXXIX./4, pag. 32.

²⁹ MNL – OL, f. Radvánszky család, Radványi (P 566), cs. 7, f. XXXIX./4, pag. 27.

³⁰ MNL – OL, f. Radvánszky család, Radványi (P 566), cs. 7, f. XXXIX./4, pag. 27.

³¹ MNL – OL, f. Radvánszky család, Radványi (P 566), cs. 7, f. XXXIX./4, pag. 26.

Pratelmi, kratce pred swym blahoslawenym skončenjim odegda k nim, hledal se smjriti a w pokogi s nimi se rozžehnati, wedle reči Krystowy: Wegdi w dobrau wuli s protišnikem twym, s bližnym twym rychle, dokudž sy s nim na ceste.“³²

Taktiež je badateľné, že duchovný nevenoval veľkú pozornosť biografii zosnulého³³ a vôbec sa nezmieňuje o dejinách jeho rodu. Dôvodom absencie širšej pohrebnej biografie bude najskôr skutočnosť, že pohrebnej bohoslužby sa zúčastnil aj Ondrej Hieronym Fridelius, luteránsky farár z Hronseku, ktorý vo svojej kázni zdôraznil viac biografických údajov.³⁴ Na druhej strane aj tak text ponúka obraz rodu Radvanszky. Rod ako celok bol „slawný dóm“.³⁵ Neboštík a otec vzorným a vytrvalým evanjelikom a. v., starostlivým hlavným inšpektorom banského dištriktu, milosrdným feudálnym pánom či hospodárom („*ani tem neymenssjm a neynuznegssjm, nakolik gemu znamo bylo, nedopusstel kriwy činiti, ale gedneho každeho žadal wyplatiti, a uspokogiti.*“).³⁶ Zuzana Révayová sa spomína ako vzorná manželka, verná v radostiach aj trápeniach a „*wždicky srdečne mila.*“³⁷ Spomedzi jeho potomkov sa kazateľ venoval osobitne len jeho najmladšej dcére (išlo asi o Julianu/Júliu Radvanszku), ktorú predstavil ako nápmocnú, súcitnú, úctivú a vdáčnú dcéru. Pochvala tejto zatiaľ nevydatej dcéry chcela zrejme zaujať hostov účastných v smútočnom zhromaždení.

Tento článok odporúčal na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:

Mgr. Simona Dvorská, PhD.

Použitá literatúra:

1. BITZEL, Alexander. The Theology of the Sermon in the Eighteenth Century. In VAN EIJJNATTEN, Joris (ed.). *Preaching, Sermon and Cultural Change in the Long Eighteenth Century.* Leiden; Boston: Brill, 2009, s. 57-94.
2. DUGAN, Eileen T. The Funeral Sermon as a Key to Familial Values in Early Modern Nordlingen. In *The Sixteenth Century Journal*, 1989, roč. 20, č. 4, s. 631-644.
3. EDWARDS, O.C. Jr. Varieties of Sermon: A Survey of Preaching in the Long Eighteenth Century. In VAN EIJJNATTEN, Joris (ed.). *Preaching, Sermon and Cultural Change in the Long Eighteenth Century.* Leiden; Boston: Brill, 2009, s. 3-56.
4. ERASMUS – LUTHER. *Discourse on Free Will.* New York: Continuum, 1989.
5. KREITZER, Beth. The Lutheran Sermon. In TAYLOR, Larissa (ed.). *Preachers and People in the Reformation and Early Modern Period.* Boston; Leiden: Brill, 2003, s. 35-64.
6. LLEWELLYN, Nigel. Honour in Life, Death and in the Memory: Funeral Monuments in Early Modern England. In *Transactions of the Royal Historical Society*, 1996, č. 6. s. 179 – 200.
7. NAGY, Iván. *Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. Kilenczedik kötet.* Pest: Ráth Mór, 1862.

³² MNL – OL, f. Radvánszky család, Radványi (P 566), cs. 7, f. XXXIX./4, pag. 27.

³³ Na počiatku dejín takého prístupu stál sám Luther, keď v roku 1525 kázal na pohrebe Fridricha III. Saského o vzkriesení mŕtvych, pričom len okrajovo spomenul zosnulého.

³⁴ MNL – OL, f. Radvánszky család, Radványi (P 566), cs. 7, f. XXXIX./4, pag. 15.

³⁵ MNL – OL, f. Radvánszky család, Radványi (P 566), cs. 7, f. XXXIX./4, pag. 27.

³⁶ MNL – OL, f. Radvánszky család, Radványi (P 566), cs. 7, f. XXXIX./4, pag. 27.

³⁷ MNL – OL, f. Radvánszky család, Radványi (P 566), cs. 7, f. XXXIX./4, pag. 27.

8. NIEKUS MOORE, Cornelia. *Patterned Lives. The Lutheran Funeral Biography in Early Modern Germany.* Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2006.
9. OFTESTAD, Eivor Andersen. How to Live in order to Die to Salvation? the Judgement Scene and Early Modern Danish Funeral Sermons. In *Journal of Early Modern Christianity*, 2018, roč. 5, č. 2, 173-196.
10. TAYLOR, Larissa. Preface. In TAYLOR, Larissa (ed.). *Preachers and People in the Reformations and Early Modern Period.* Boston; Leiden: Brill, 2003, s. ix-xviii.
11. VAN EIJJNATTEN, Joris. Preface. In VAN EIJJNATTEN, Joris (ed.). *Preaching, Sermon and Cultural Change in the Long Eighteenth Century.* Leiden; Boston: Brill, 2009, s. vii-xiv.
12. WANGSGAARD JÜRGENSEN, Martin. The Ever-Present Death Behind the Church Door: On the Funeral Bier and Its Emblematic Qualities. In *Journal of Early Modern Christianity*, 2014, roč. 1, č. 1, s. 91-114.
13. WENZEL, Sigfried. *Medieval Artes Praedicandi: A Synthesis of Scholastic Sermon Structure.* Toronto; Buffalo; London: The Medieval Academy of America; University of Toronto Press, 2015.
14. SZLUHA, Martón. *Felvidéki nemes családok I. Árva, Trencsén, Zólyom vármegye nemes családjai.* [CD-ROM]. Budapest: Heraldika Kiadó, 2006.
15. Magyar Nemzeti Levéltár - Országos Levéltára
fond Radvánszky család, Radványi P 566